

(ב) עוד כתבו התוס' בשם ר"ת: דדבר ההוה רגיל הש"ס לשנות תחילה, ונראה שכוונתם לדברי הרמב"ם (בתיורצו הראשון).

(ג) עוד מפרש ר"ת: היות ובמשנה השניה (יא.) פתח התנא "לא יצא החייט במחטו סמוך לחשיכה" ומשנה זו היתה חייבת להשנות בתחילת המסכת, משום שהיא עוסקת בזמן הקדום ביותר לכניסת השבת, וכדי להבין את האיסור של "לא יצא החייט במחטו", חייבים להקדים בהסבר מלאכת ההוצאה ע"כ.

★★

רבינו המהר"ל בגור ארי' על הש"ס כתב ליישב קושית התוס', דלכן מתחילה המסכתא בדיני הוצאות, כיון דכל מלאכות שבת אסורות גם ביו"ט, והמלאכה היחידה שאינה אסורה ביו"ט היא מלאכת הוצאה, דהרי קי"ל (ביצה יב ע"א) דעירוב והוצאה לשבת ואין עירוב והוצאה ליו"ט, ולכן הוצרך התנא להתחיל מסכת שבת בדיני הוצאה, כדי שנדע שבשבת אסורה הוצאה ולא כמו יו"ט עכ"ד.

ובהערות אבן ישראל על הגור ארי' פלפל הרבה בזה, דלכאורה דברי רבינו המהר"ל הנ"ל דכל הל"ט מלאכות חייבים עליהם ביו"ט, חוץ ממלאכת הוצאה בלבד שלא שייכת ביו"ט ומותרת לגמרי. דברים אלו צריכין עיון. ושיטה זו היא דלא ככל הפוסקים. וע"ש שהאריך בזה הרבה.

★★

ומן הראוי להביא את דבריו הנפלאים של רבינו הפני יהושע בחדושו עמ"ס שבת להלן פז ע"ב (ד"ה בתוס' ד"ה כאשר וכו') וז"ל בתו"ד: נראה דעיקר שטר ועונש בשמירת שבת ומלאכה היינו לענין הוצאה, שצריך זהירות ושמירה יתירה כדאמרינן לעיל בפ"ק (דף יב) גבי חייב אדם למשמש בבגדיו ערב שבת, ואמר רב יוסף הלכתא רבתא לשבת, והכי נמי אשכחן בירמי' שאמר לישראל, כה אמר ה' השמרו בנפשותיכם ואל תשאו משא ביום השבת, וכתוב בתרי' ובאו בשערי העיר הזאת מלכים ושרים וגו' וישבה העיר הזאת לעולם. וכה"ג טובא בנחמי' בן חכליה כנ"ל עכ"ד.

ובדברים אלו יש אולי בנותן טעם להבין מדוע מתחיל התנא את מסכת שבת בדיני הוצאה ודו"ק.

★★

תירוץ נוסף מובא בשם החדושי הרי"ם מגור זצ"ל, דהנה הגמ' להלן (ו ע"ב) אומרת: דאמר רבי מצאתי מגילת סתרים בבית רבי חייא, [בה נאמר כן] איסי בן יהודה אומר: אבות מלאכות ארבעים חסר אחת, ואינו חייב על אחת מהן. זאת אומרת, - שמקובל היה לאיסי בן יהודה מפי חז"ל, שמתוך הל"ט אבות מלאכות ישנה מלאכה אחת שלא חייבים עליה סקילה במזיד והתראה, ואין אנו יודעים איזו היא המלאכה שנפטרה מעונש, והגמ' ממשיכה שם ואומרת, כי מלאכת הוצאה שונה משאר המלאכות, שבמלאכה זו אנו בטוחים שאינה זו שאליה התכוין איסי בן יהודה, והעושה מלאכת הוצאה בשבת במזיד והתראה נסקל. (ומהיכן לומדים זאת האריכו האחרונים ואכ"מ).

א"כ יוצא שכדי לפתוח את מסכת שבת ולומר בוודאות על מלאכה מסוימת שהעושה אותה חייב, לא יכל רבי להתחיל בשום מלאכה אחרת, אלא דווקא במלאכת ההוצאה שהיא היחידה שאין אנו מסופקים בעונשה עכ"ד ודפח"ח.

עוד איתא בחדושי הרי"ם על הש"ס כאן וז"ל: ולענ"ד פשוט, דהא קדמה התורה אל יצא גבי מן, וקמ"ל דחייבין סקילה וחטאת, דלא נימא לר"י דללא יצאה כמו הבערה. והיינו משום דבשלמא הבערה שכבר נכתב לא תעשו כל מלאכה ויצאה בפרט, ס"ל ללאו יצאה, משא"כ "אל יצא" דקדים לל"ת של מלאכה, לא שייך לומר שללאו יצאה, א"כ שפיר קמ"ל התנא במה שהקדים הוצאה, דזה עצמו הטעם דחייבין עליה.

וצריך קרא "דאל יעשו" וכו' שקרוי מלאכה והוא בכלל ל"ת, וגם תני לה בלשון יציאות כלישנא דקרא "אל יצא" ודריש יוציא עכ"ל.

ובחדושי הרי"ם עה"ת (הנד"מ ע' שיא-ב) מובא מכתבי חסידים בשמו זצ"ל ליישב קושית התוס': וי"ל השבת מאסף ומעמיד הכל על המקום, שבשבת ניכר המכוון מהבריאה, ומכוון מהבריאה הנם בני ישראל וכמ"ש על שבת סוף מעשה במחשבה תחילה, וכן איתא ישראל עלו במחשבה תחילה, וא"כ מקום ישראל הוא שבת, ושבת מעמידים על מקומם, וזהו פירוש הכתוב אל יצא איש ממקומו וגו' מזה דרשינן הוצאה, וא"כ כל המלאכות נכללות בהוצאה וזה שנא' לעשות את השבת לדורותם וגו', היינו להכניס ולקבוע השבת למקום דירתם שיהי' דרים במקום השבת עכ"ד.

★★